

Ulkoasiainvaliokunta
AI FI 66/2024
16.10.2024

Amnesty International Suomen osasto
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Amnesty Internationalin lausunto valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta (VNS 3/2024 vp)

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Tiivistelmä

Amnesty International pitää tervetulleena Suomen pitkäaikaisen ihmisoikeuspoliittisen linjan jatkamista valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa, mutta peräänkuuluttaa samalla enemmän konkretiaa selonteon ihmisoikeuksia koskeville kirjauksille. Lisäksi ihmisoikeuksien tulisi näkyä kaikissa selonteon luvuissa läpileikkaavasti.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon toimeenpanossa on äärimmäisen tärkeää huomioida selkeällä tavalla usein syrjinnän vaarassa olevien ryhmien, kuten naiset, lapset, sateenkaari-ihmiset, alkuperäiskansat, rodullistetut ja ikääntyneet henkilöt, ihmisoikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien toteutuminen.

Kehotamme asettamaan ihmisoikeusperustaisuuden selonteon toimeenpanon ytimeen sekä selonteon avulla tukemaan ja vahvistamaan ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia, sateenkaari-ihmisten oikeuksien edistämistä, 1325- ja 2250-toimintaohjelmien tehokasta toimeenpanoa ja seurantaan sekä kaikessa asekaupassa kansainvälisten velvoitteiden noudattamista. Muistutamme myös, että muuttoliikkeeseen on varauduttava ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla selvittämällä vaihtoehtoisia reittejä ja hyödyntämällä laajemmin olemassa olevia turvallisia reittejä.

Ihmisoikeusperustaisuus ja konkretia toimeenpanon ytimeen

Hallitusohjelman mukaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.¹ Valtioneuvoston yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyden edistämistä käsittelevän tiedonannon mukaan hallitus jatkaa kansainvälisessä työssään Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa.² Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa todetaan muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan ihmisoikeusperustaisuuden osalta, että toimivaltaiset viranomaiset ministeriöissä ja ulkomaanedustustot vastaavat aktiivisesta ja johdonmukaisesta ihmisoikeustoiminnasta ottaen huomioon oman toimintaympäristönsä haasteet ja mahdollisuudet. Suomen todetaan myös edistävän ihmisoikeuksien kunnioittamista yritysten toiminnassa sekä kauppapolitiikassa.³

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (UTP-selonteko) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu arvopohjaiseen realismiin. Suomen todetaan pitävän kiinni sille tärkeistä ja keskeisistä arvoista, kuten demokratiasta, oikeusvaltioperiaatteesta, kansainvälisestä oikeudesta ja ihmisoikeuksista, rauhasta, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Selonteon mukaan Suomi puolustaa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ja tukee sen kehittämistä. Lisäksi Euroopan unionin todetaan säilyttävän asemansa Suomen tärkeimpänä poliittisena ja taloudellisena viitekehyksenä ja arvoyhteisönä. Suomi jatkaa selonteon mukaan aktiivista toimintaansa EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja puolustusyhteistyön syventämiseksi sekä EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi.⁴

UTP-selonteossa Suomen todetaan jatkavan pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa muun muassa naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Suomi edistää kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikkansa tavoitteita osana EU:ta, kahdenvälisesti ja monenkeskisillä foorumeilla.⁵

Amnesty pitää tervetulleena Suomen pitkäaikaisen ihmisoikeuspoliittisen linjan jatkamista, mutta peräänkuuluttaa samalla enemmän konkretiaa UTP-selonteon ihmisoikeuksia koskeville kirjauksille. Lisäksi ihmisoikeuksien tulisi näkyä kaikissa selonteon luvuissa läpileikkaavasti. Selonteosta olisi tärkeää käydä selkeämmin ilmi, miten ihmisoikeudet muodostavat pohjan Suomen toiminnalle. Selonteon toimeenpanoa ajatellen olisi tärkeää tietää, millä työkaluilla Suomi aikoo edistää ihmisoikeuksia (esim. päätöslauselmat, ihmisoikeuspuolustajien tapaamiset ja ulkomaanedustustojen rooli) ja millä osa-alueilla tämä näkyy (esim. resurssit).

Ihmisoikeuksien suojeleminen ja niiden edistäminen vaatii vahvaa sitoutumista. Suomen ihmisoikeusperustainen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kenties tärkeämpi kuin koskaan ja sitä pitää toimeenpanna tehokkaasti ja johdonmukaisesti. Ihmisoikeusperustaisuuden tulee olla keskiössä kaikilla politiikan sektoreilla ja tasoilla Suomessa, EU:ssa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan ihmisoikeusperustaisuuden tulee näkyä konkreettisina tekoina, kuten tehokkaana toimintana ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi maailmalla.

Ihmisoikeuksien edistäminen maailmalla edellyttää johdonmukaisuutta. Ihmisoikeuksien tulisi olla Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan lähtökohta ja niiden edistämisen tulisi ohjata kaikkea toimintaa. Jotta tämä toteutuisi käytännössä, ihmisoikeuksien edistämiseksi tulisi laatia konkreettisia tavoitteita. Lisäksi kaikkien ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimijoiden ihmisoikeusasiantuntemus tulisi varmistaa ja ihmisoikeustyölle varata riittävät resurssit valtionhallinnossa.

Sääntöperustaisen järjestelmän puolustamisen ja ihmisoikeuksien edistämisen johdonmukaisuuden näkökulmasta on myös olennaista, että Suomi omalla konkreettisella toiminnallaan osoittaa sitoutumistaan ihmisoikeuksiin. Tämä tarkoittaa muun muassa ihmisoikeuksien huomioimista vastattaessa kriiseihin eri puolilla maailmaa, kansallista lainsäädäntöä säädettäessä kansainvälisen oikeuden normien huomioimista sekä kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamien ratkaisujen, päätelmien ja suositusten tehokasta toimeenpanoa.

Pidämme tervetulleena, että Suomen saamien kansainvälisten ihmisoikeussuosittelujen vuotuinen käsittely hallituksessa on kirjattu UTP-selontekoon⁶, mutta korostamme prosessin avoimuutta ja osallistamista. On tärkeää, että eduskuntaa ja kansalaisyhteiskuntaa osallistetaan avoimesti suositusten käsittelyyn, jotta saadaan aikaan konkreettisia toimenpiteitä.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon toimeenpanossa on äärimmäisen tärkeää huomioida selkeällä tavalla usein syrjinnän vaarassa olevien ryhmien, kuten naiset, lapset, sateenkaari-ihmiset, alkuperäiskansat, rodullistetut ja ikääntyneet henkilöt, ihmisoikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien toteutuminen.

Ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien tukeminen

Ihmisoikeuspuolustajat⁷ ovat tärkeä osa ihmisoikeusjärjestelmää. He ovat myös omissa kotimaissaan ja yhteisöissään parhaita Suomenkin ajamien ihmisoikeustavoitteiden edistäjiä. Useissa maissa kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien työ on vaikeaa ja vaarallista. Esimerkiksi hallitukset, yritykset, aseelliset ryhmittymät sekä syrjintää lietsovat ryhmät pyrkivät hiljentämään ihmisoikeuspuolustajia ja estämään heitä tekemästä työtään. Ihmisoikeuspuolustajat toimivatkin kansalaisyhteiskunnan kapenevan tilan myötä yhä vaikeammissa ja usein vaarallisissa olosuhteissa eri puolilla maailmaa ja tarvitsevat tukea työlleen.

Suomi on sitoutunut ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen ja suojeluun.⁸ Tätä työtä tulee jatkaa johdonmukaisesti. Suomen tulee tukea aktiivisesti myös EU:n ulkosuhteissa ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja puolustaa oikeuksia ilmaisun- ja kokoontumisvapauteen sekä järjestäytymiseen. Vapaan tiedonvälityksen sekä järjestöjen ja aktivistien legitiimin toiminnan estämiseen on puututtava ja etsittävä keinoja kansalaisyhteiskunnan äänen vahvistamiseksi.

Ihmisoikeuspuolustajien tukemiselle ja kuulemiselle on juuri nyt erityisen suuri tarve, sillä kansalaisyhteiskunnan tilan kapeneminen ja ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvat uhat ovat viime vuosina vahvistuneet entisestään. Tämä suuntaus näkyy valitettavasti myös EU:n sisällä. Amnesty on viime vuosina dokumentoinut huomattavaa takapakkia ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioituksessa esimerkiksi Unkarissa.

Amnesty pitää UTP-selonteon kirjauksia Suomen tuesta kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien toimintamahdollisuuksille tärkeänä. Suomen todetaan myös hyödyntävän yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden edistämässä.⁹

Kehotamme ottamaan ihmisoikeuspuolustajien tärkeän työn ja heidän tukemisensa huomioon kattavasti ja läpileikkaavasti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Esimerkiksi Suomen tukiessa perus- ja ihmisoikeuksien ja näihin liittyvien riskien vahvaa huomioimista tekoälyn kehittämisessä ja soveltamisessa sekä sitä koskevassa sääntelyssä¹⁰ on tärkeää huomioida, että teknologiaa voidaan käyttää kokoontumisvapauden rajoittamiseen sekä syrjiviin ja rasistisiin toimenpiteisiin.¹¹

Sateenkaari-ihmisten oikeuksien edistämisen vahvistaminen

Sateenkaari-ihmiset kokevat syrjintää ja kasvanutta väkivallan uhkaa kaikkialla maailmassa. Kyse on perustavanlaatuisten ihmisoikeuksien ja vapauksien loukkauksista. Valtioilla on velvollisuus turvata jokaisen ihmisen oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen, sanan- ja kokoontumisvapauteen sekä keholliseen koskemattomuuteen.

Kestävän kehityksen keskeinen periaate on, että ketään ei jätetä jälkeen. Sateenkaari-ihmisten oikeuksien ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen ovat paitsi tärkeitä tavoitteita itsessään myös edellytys kestävän kehityksen sekä muiden Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiselle.

Suomen on toimittava sateenkaari-ihmisiin kohdistuvien haitallisten käytäntöjen lopettamiseksi globaalisti ja jatkettava muun muassa työtä samaa sukupuolta olevien suhteisiin liittyvien kriminalisointien ja kuolemantuomioiden lopettamiseksi. Lisäksi on äärimmäisen tärkeää, että Suomi pitää sateenkaarikysymyksiä aktiivisesti esillä YK:ssa, EU:ssa ja muissa kansainvälisissä instituutioissa. Suomen on puolustettava sateenkaari-ihmisten oikeuksien sisällyttämistä päätöslauselmiin ja muihin politiikka-asiakirjoihin sekä järjestettävä korkean tason keskusteluja aiheesta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sukupuolen määrittelyjen inklusiivisuuteen ja kattavuuteen.

1325- ja 2250-työn tehokas toimeenpano kaikilla hallinnonaloilla

Naisten oikeuksien vastustus on viime vuosina voimistunut niin globaalisti kuin Euroopassa, mikä näkyy esimerkiksi joidenkin EU-jäsenvaltioiden aktiivisena toimintana naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan vastaista Istanbulin sopimusta vastaan. Samaan aikaan monet globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos ja koronapandemia, ovat vaikuttaneet negatiivisesti naisten oikeuksien toteutumiseen ja korostaneet olemassa olevia syrjiviä ja epätasa-arvoisia yhteiskunnallisia rakenteita.

Väkivaltaisten konfliktien määrä maailmassa on kasvanut. Naisten ja tyttöjen asema konflikteissa ja niiden jälkeen on yhä hyvin haavoittuvainen ja sodankäyntimenetelmät ovat entistä vaarallisempia naisille, tytöille ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille.

Nuoret ja naiset ovat edelleen aliedustettuina rauhaan ja turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Toimintaympäristö on muuttunut entistä haastavammaksi esimerkiksi anti-gender-liikkeen vahvistumisen myötä.

Amnesty pitää tervetulleena selonteossa ilmaistua tavoitetta edistää YK:n turvallisuusneuvoston Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman sekä Nuoret, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman kansallista ja kansainvälistä toimeenpanoa.¹²

Suomen onkin panostettava 1325- ja 2250-toimintaohjelmien toimeenpanoon ja seurantaan niin kansainvälisesti kuin kansallisesti kaikilla hallinnonaloilla. Tämä vaatii henkilöstö- ja budjettiresursoinnin kasvattamista merkittävästi. Myös osaamisen lisäämiseen, koordinaatioon ja valtavirtaistamiseen tulee panostaa erityisesti valtionhallinnossa.

Kansainvälisen asekauppasopimuksen ja Euroopan unionin neuvoston yhteisen kannan toimeenpano turvattava

Suomi on ratifioinut kansainvälisen asekauppasopimuksen (Arms Trade Treaty, ATT). Sopimuksen ratifioituaan Suomi on sitoutunut olemaan myöntämättä asevientilupia sellaisille asekaupoille, joihin sisältyy huomattava riski siitä, että aseita käytettäisiin sotarikoksiin tai vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin. Lisäksi Suomea velvoittaa Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta vuodelta 2008 (2008/944/YUTP), jonka mukaisesti maastavientilupaa myönnettäessä ”arvioidaan määräämään sitoutumista kansainvälisten velvoitteiden ja oikeuden noudattamiseen sekä ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.” Euroopan parlamentti totesi vuonna 2020 päätöslauselmassaan, etteivät jäsenmaat noudata yhteistä kantaa.¹³ Suomella tulee olla myös valmius arvioida uudelleen jo myönnettyt vientiluvat, mikäli vientilupaa koskevan maan tilanne muuttuu merkittävästi.

Amnesty painottaa, että kansainvälisen toimintaympäristön muutoksessa on yhä tärkeämpää, että Suomi noudattaa kaikessa asekaupassa kansainvälisiä velvoitteitaan. Suomella on velvollisuus arvioida kattavasti asevientilupiin liittyvät ihmisoikeusriskit ja toimia johdonmukaisesti ihmisoikeusriskien minimoimiseksi asekaupassa.

Ilmastokriisi, muuttoliike ja oikeus turvapaikanhakuun

Ilmastokriisi ja luontokato ovat myös ihmisoikeuskriisejä, jotka kietoutuvat erottamattomasti globaaliin eriarvoisuuteen. Ilmastomuutoksen torjunta on myös turvallisuuspoliittinen kysymys ja tärkeä osa Suomen ulkopolitiikkaa.

Amnesty pitää tervetulleena, että selonteossa Suomen todetaan olevan sitoutunut ilmastopolitiikassaan EU-päätösten ja kansainvälisten sopimusten toimeenpanoon, kuten Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Lisäksi Suomen sanotaan edistävän kansainvälisten ilmasto- ja

ympäristötoimien suunnittelua ja toteuttamista tavalla, joka edistää sukupuolten tasa-arvoa ja huomioi ryhmät, joihin ilmastonmuutos vaikuttaa suhteellisesti enemmän.¹⁴

Amnesty kehottaa ottamaan selonteon toimeenpanossa huomioon ennen kaikkea lapset ja nuoret sekä alkuperäiskansat. Nyt selonteossa ei mainita nimeltä esimerkkejä ryhmistä, joihin ilmastonmuutos vaikuttaa.

UTP-selonteon mukaan kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen sekä kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ovat Suomen toiminnan kulmakiviä.¹⁵ Lisäksi selonteossa todetaan, että Suomi arvioi tarvetta kehittää kansainvälistä sääntely- ja sopimus pohjaa laittoman ja välineellistetyin maahantulon ehkäisemiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.¹⁶ Amnesty muistuttaa, että kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen koskee myös pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia ja palautuskielto (*non-refoulement*) on ehdoton kansainvälisen oikeuden normi, josta ei saa poiketa missään tilanteessa. Lisäksi Euroopan unionissa on vastikään hyväksytty uusi muuttoliike- ja turvapaikkapaketti, joka sisältää jäsenvaltioiden hyväksymät säännökset muun muassa niin sanottuihin välineellistämistilanteisiin.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeudet tarvitsevat puolustajia niin Suomessa kuin globaalisti. Maailmassa on enemmän kotinsa pakosta jättäneitä ihmisiä kuin koskaan aikaisemmin. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n tilastojen mukaan peräti 122,6 miljoonaa ihmistä on joutunut pakenemaan kodistaan. Oikeus hakea turvapaikkaa kuuluu jokaiselle yhdenvertaisesti henkilön taustasta riippumatta ja on tärkeää, että tämä oikeus toteutuu myös turvallisuuspoliittisesti haastavina aikoina. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen lisää turvallisuutta.

Ilmastokriisi vaikuttavaa jo nyt merkittävästi ihmisten liikkuvuuteen. Kansallisten rajojen sisällä tapahtuvan liikkumisen lisäksi rajojen yli tapahtuvan muuton odotetaan lisääntyvän maiden tai niiden osien muuttuessa asumiskelvottomiksi sää- ja ilmastoilmiöiden takia.¹⁷ Ilmastonmuutoksen aiheuttaman muuttoliikkeen osalta tulisi konkretisoida, miten lisääntyvään muuttoliikkeeseen varaudutaan ja sopeudutaan ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla selvittämällä vaihtoehtoisia reittejä ja hyödyntämällä laajemmin olemassa olevia turvallisia reittejä. Reittejä tulisi tarjota erityisesti niille, jotka tulevat alueilta, joilla elämisen ilmaston lämpeneminen on tehnyt vaikeaksi, kuten Afrikasta.

Muistutamme, että rajojen sulkeminen ja muuttoliikkeen kovaotteinen hallinta eivät ole ihmisoikeusperustaisia keinoja vastata turvapaikanhakuun ja muuttoliikkeeseen. Tällä ei myöskään torjuta vieraiden valtioiden vaikuttamisyrityksiä, vaan päinvastoin mahdollistetaan ne, kun ihmisoikeuksista ei pidetä kiinni vaan niitä rajoitetaan poliittisin perustein. Siksi onkin erityisen tärkeää, ettei turvapaikanhakuoikeutta rajoiteta edes niin sanotuissa hybrdivaikuttamistilanteissa. Mahdolliset vaikuttamisyritykset eivät vähennä tai poista Suomen ihmisoikeusvelvoitteiden merkitystä. Kansainvälistä suojelua hakevien oikeudet eivät voi olla riippuvaisia siitä, ovatko he mahdollisesti "välikappaleina" tällaisissa tilanteissa. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava.

Globaalia vastuuta tulee kantaa pakolaisten tilanteesta ja heidän oikeuksistaan ylipäänsä, ei vain silloin, kuin totuttua suurempi määrä ihmisiä pyrkii kohti Eurooppaa. Muuttoliikkeen syihin

vaikutettaessa Amnesty pitää tärkeinä keinoina muun muassa yhteiskuntien yhdenvertaisuuden edistämistä ja ihmisoikeusloukkauksiin puuttumista.

Miten ihmisoikeusperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa voidaan konkreettisesti edistää?

- Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan tulee perustua ihmisoikeussopimuksissa määriteltyihin oikeuksiin ja Suomen on tuettava kansainvälistä sääntöperustaista järjestelmää.
- Ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanolle on varattava riittävät resurssit ja kaikkien ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimijoiden ihmisoikeusasiantuntemus on varmistettava. Sekä ministeriöiden että Suomen ulkomaanedustustojen on osallistuttava aktiivisesti ja johdonmukaisesti ihmisoikeuksien turvaamiseen ja edistämiseen.
- Ihmisoikeuspuolustajien tärkeä rooli rauhan, ihmisoikeuksien, turvallisuuden ja kestävän kehityksen edistäjinä on tunnustettava. Ihmisoikeuspuolustajien tärkeälle työlle tulee antaa tukea myös korkeimmalla tasolla ja julkisesti, myös osana Suomen EU-politiikkaa niin EU:n suhteissa kolmansiiin maihin kuin EU:n sisällä. Erityisen tärkeää on tavata ihmisoikeuspuolustajia, järjestää yhteistilaisuuksia heidän kanssaan ja kutsua heitä puhumaan tilaisuuksiin.
- On varmistettava, että humanitaarisessa toiminnassa otetaan huomioon eri ihmisryhmien, kuten lasten, naisten, vammaisten ja ikääntyneiden henkilöiden erityiset haavoittuvuudet ja osallistumismahdollisuudet.
- On toimittava sateenkaari-ihmisiin kohdistuvien haitallisten käytäntöjen lopettamiseksi globaalisti ja pidettävä sateenkaarikysymyksiä aktiivisesti esillä YK:ssa, EU:ssa ja muissa kansainvälisissä instituutioissa.
- 1325- ja 2250-toimintaohjelmien toimeenpanoon ja seurantaan on panostettava niin kansainvälisesti kuin kansallisesti kaikilla hallinnonaloilla.
- Osoitetaan myös kansallisen perus- ja ihmisoikeuspolitiikan olevan linjassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Tässä olennaisessa osassa on Suomen saamien kansainvälisten ihmisoikeussuosituksen säännöllinen ja avoin tarkastelu ja tehokas toimeenpano, perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavan lainsäädännön laatiminen sekä perus- ja ihmisoikeuksia edistävien toimintaohjelmien laatiminen.
- Muuttoliikkeeseen on varauduttava ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla selvittämällä vaihtoehtoisia reittejä ja hyödyntämällä laajemmin olemassa olevia turvallisia reittejä.

Muuttoliikkeen syihin vaikutetaan muun muassa edistämällä yhteiskuntien yhdenvertaisuutta ja puuttumalla ihmisoikeusloukkauksiin.

- Ihmisoikeudet on otettava kattavasti huomioon Suomen Etyj-puheenjohtajuuskaudella vuonna 2025 ja tavoiteltaessa YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyttä kaudelle 2029–2030.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Lisätietoja antaa: Vaikuttamistyön asiantuntija Vilja Härkönen, vilja.harkonen@amnesty.fi

Viitteet

¹ Valtioneuvosto 2023, Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>, s. 157.

² Valtioneuvosto 2023, Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165110>, s.13.

³ Valtioneuvosto 2021, Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163674>, s. 12.

⁴ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 8.

⁵ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 43.

⁶ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 43.

⁷ YK:n ihmisoikeuspuolustajajulistuksen 1. artiklassa todetaan, että ”jokaisella on oikeus yksilönä ja yhdessä muiden kanssa edistää ja tavoitella ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemista ja toteutumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla”. Julistuksen perusteella ihmisoikeuspuolustajaksi voidaan määritellä kuka tahansa, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa, työskentelee rauhanomaisesti ja väkivallattomasti edistääkseen ja suojelemaan ihmisoikeuksia.

⁸ Suomi on esimerkiksi julkaissut kansallisen ohjeistuksen (2014) tukemaan EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen toimeenpanoa, ja teettänyt selvityksen (2017) ohjeistuksen toimeenpanosta. Ks. Ulkoministeriö, Suomen ulkoasiainhallinnon julkiset ohjeet Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen käytännön toteuttamisessa, [um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/suomen-ulkoasiainhallinnon-julkiset-ohjeeteuroopan-unionin-ihmisoikeuspuolustajia-koskevien-suuntaviivojen-kaytannon-toteuttamisessa](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164416). Vuonna 2022 Suomi päivitti kansallista ihmisoikeuspuolustajia koskevaa ohjeistustaan: Ulkoministeriö 2022, Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia: Suomen ulkoasiainhallinnon ohjeet, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164416>. Lisäksi Suomi toi ihmisoikeuspuolustajia näkyvästi esiin EU-puheenjohtajuuskaudellaan 2019.

⁹ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 43, 48.

¹⁰ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 27.

¹¹ Amnesty International Suomen osasto 2024, Amnestyn vuosiraportti 2023/24: Syrjinnän lietsomiseen käytetty teknologia on vakava uhka ihmisoikeuksien toteutumiselle, <https://www.amnesty.fi/amnestyn-vuosiraportti-2023-24-syrjinnan-lietsomiseen-kaytetty-teknologia-on-vakava-uhka-ihmisoikeuksien-toteutumiselle/>.

¹² Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 47.

¹³ Euroopan parlamentti. 17.9.2020, "European Parliament resolution of 17 September 2020 on Arms export: implementation of Common Position 2008/944/CFSP (2020/2003(INI))", <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0224>.

¹⁴ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 41.

¹⁵ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 9.

¹⁶ Valtioneuvosto, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 43.

¹⁷ Amnesty International 2021, raportti Stop burning our rights! What governments and corporations must do to protect humanity from the climate crisis, <https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/3476/2021/en/>.